

ОБЛІК НЕВИРОБНИЧИХ ФОНДІВ У СТРАХОВИКІВ

ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ СИДОРЕНКО,
асистент кафедри обліку і аудиту,
Чернігівського державного технологічного університету

Анотація. Розглянуто методичні засади обліку невиробничих фондів у страхових компаніях України. Основну увагу приділено проблемам відображення на рахунках бухгалтерського обліку податкового кредиту, право на відображення якого виникає в момент реалізації невиробничого фонду. Розглянуто порядок обліку та оподаткування операцій купівлі-продажу невиробничих фондів.

Ключові слова: облік, невиробничі фонди, страхові компанії, оподаткування.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Бухгалтерський облік операцій з невиробничими фондами має певну специфіку у порівнянні з обліком інших активів. Зокрема, специфічним в обліку є право страховика відображати податковий кредит в момент реалізації невиробничого фонду. Порядок обліку податкового кредиту та податкових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку у страхових компаніях (чи в інших юридичних особах) регламентується «Інструкцією з бухгалтерського обліку податку на додану вартість», затвердженою Наказом Міністерства фінансів України № 141 від 01.07.1997, у якій не передбачено порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку суми податкового кредиту в момент реалізації невиробничого фонду, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань теорії та методології обліку операцій з невиробничими фондами присвячено праці вчених-економістів, таких як: К. Білоус, І. Хмелевський та інші [10, 14].

Зокрема, І. Хмелевський розглядає загальні питання оподаткування операцій переведення основних фондів, придбаних у неплатника податку на додану вартість до невиробничих фондів. К. Білоус вивчає загальні аспекти оподаткування та обліку операцій продажу об'єктів невиробничих фондів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз останніх публікації вказує на відсутність порядку відображення податкового кредиту при реалізації невиробничих фондів на рахунках бухгалтерського обліку. Потребує додаткового обґрунтування період, протягом якого страхова компанія має право скористатись правом на відображення податкового кредиту у разі реалізації невиробничого фонду.

Мета роботи. Метою статті є розробка порядку відображення на рахунках бухгалтерського обліку податкового кредиту при реалізації невиробничого фонду з урахуванням строку позовної давності та інших суттєвих аспектів, таких як наміри, та можливість реалізації невиробничого фонду в майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», під терміном «**невиробничі фонди**» слід розуміти капітальні активи, які не використовуються у господарській діяльності платника податку [2]. До невиробничих фондів відносяться:

- 1) капітальні активи (або їх структурні компоненти), які підпадають під визначення групи 1 основних фондів згідно із підпунктом 8.2.2 цього закону;
- 2) капітальні активи, які підпадають під визначення груп 2, 3 і 4 основних фондів згідно із підпунктом 8.2.2 цього закону, які є невід'ємною частиною, розміщені або використовуються для забезпечення діяльності невиробничих фондів, що підпадають під визначення групи 1 основних фондів або вилучені з місця ведення господарської діяльності платника податку та передані у безоплатне користування особам, які не є платниками цього податку.

У бухгалтерському обліку поняття невиробничі фонди не виділяється, натомість існує поняття основні засоби. Зокрема, згідно П(с)БО 7 «Основні засоби», основні засоби, це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і

соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [6].

Таким чином, аналізуючи визначення поняття «основні засоби» та співставляючи його з визначенням поняття «невиробничі фонди», можна зробити висновок, що основні засоби, які використовуються для забезпечення соціально-культурних функцій без мети одержання доходу, для цілей оподаткування визнаються невикробничими фондами. Також невикробничим фондом визнається, «довгострокова інвестиційна нерухомість, що утримується з метою збільшення власного капіталу та яка протягом періоду утримання додатково використовується для забезпечення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу» [12, с. 213].

Довгострокова інвестиційна нерухомість – власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані протягом періоду, що більше одного року, з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності [13, с. 1439].

Інструкцією «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», для обліку операцій з основними засобами призначені субрахунки 101-109, а для обліку операцій з інвестиційною нерухомістю субрахунок 100 «Інвестиційна нерухомість» рахунку 10 «Основні засоби» [9]. Водночас, на думку автора, для відображення активу на рахунку 10 «Основні засоби» слід дотримуватись критеріїв, передбачених нормативною базою, щодо обліку основних засобів. На думку автора, довгострокова інвестиційна нерухомість, що утримується з метою збільшення власного капіталу та протягом періоду утримання додатково використовується для задоволення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу таким критеріям повністю відповідає. Однак, відповідаючи критеріям визнання основним засобом, інвестиційна нерухомість не обов'язково повинна відображатись на рахунку 10 «Основні засоби». Це обумовлено правом страховика обліковувати інвестиційну нерухомість згідно з

П(с)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» як за первісною вартістю, так і за справедливою вартістю. Згідно з [9], рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості. Зокрема, за дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю [9]. Таким чином, у нормативній базі, підкреслено, що інвестиційна нерухомість відображається на рахунках бухгалтерського обліку аналогічно до відображення основних засобів, оскільки не наведено окремий порядок застосування рахунків обліку для інвестиційної нерухомості, а рахунок 10 «Основні засоби» може використовуватись лише у випадку, якщо такі активи обліковуються за первісною вартістю. Таким чином, має місце нормативно-правова колізія, яка полягає в тому, що довгострокова інвестиційна нерухомість обліковується за справедливою вартістю, навіть, якщо вона відповідає критеріям визнання основного засобу, не може відображатись на рахунку 10 «Основні засоби».

Тому, користуючись [9], зокрема поясненнями до рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», де зазначено, що цей рахунок призначений: «...для обліку інших необоротних активів, які не знайшли безпосереднього відображення на інших рахунках обліку необоротних активів» [9], автор пропонує для обліку довгострокової інвестиційної нерухомості, що утримується з метою збільшення власного капіталу та протягом періоду утримання додатково використовується для задоволення соціально-культурних потреб, яка обліковується за справедливою вартістю застосовувати субрахунок 184 «Інші необоротні активи».

Згідно з п. 7.4 Закону України «Про податок на додану вартість», у разі купівлі матеріальних активів, які не призначаються для їх використання в господарській діяльності такого платника, сума податку, сплаченого у зв'язку з таким придбанням, не включається до складу податкового кредиту [3]. Отже,

при купівлі основних засобів, що планують використовувати виключно для задоволення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу та довгострокової інвестиційної нерухомості, що утримується з метою збільшення власного капіталу та додатково для забезпечення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, які для цілей оподаткування визнаються невиробничими фондами, сума податку на додану вартість сплачена при придбанні таких активів не може бути включена до податкового кредиту в момент придбання. Водночас, в момент реалізації таких невиробничих фондів, страхова компанія платник ПДВ повинна нарахувати податкові зобов'язання та може відобразити податковий кредит на суму податку на додану вартість, що була сплачена в момент придбання. Це, підтверджується листом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва № 2-221/340 від 20.01.2003 у якому зазначено, що «..сума податку на додану вартість, що була сплачена під час придбання невиробничих основних фондів, може бути віднесена до податкового кредиту після продажу таких невиробничих фондів» [5].

Документальною підставою для відображення податкового кредиту є податкова накладна, яку платник податку «повинен зберігати протягом строку, передбаченого законодавством для зобов'язань із сплати податків» [3]. При цьому підпунктом 15.1.1 Закону України Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами № 2181, встановлено строк давності зі сплати податків – «не пізніше закінчення 1095 дня, наступного за останнім днем граничного строку подання податкової декларації» [4]. Отже, зважаючи на те, що у вищезгаданих законодавчих актах не встановлено обмеження щодо строку та процедури отримання податкової накладної покупцем від продавця, то автор підтримує пропозицію О. Клуцька, який пропонує для визначення вихідної точки відліку строку давності орієнтуватись не на період виписки податкової накладної, а на період її отримання [11, с. 62]. Тобто, якщо страхова компанія прийняла рішення про реалізацію невиробничого фонду та в неї наявна податкова накладна, що засвідчує факт придбання цього невиробничого фонду, за умови, що з моменту

її одержання від покупця ще не минуло трьох років, страхова компанія має право відобразити податковий кредит. При цьому, факт та дата одержання податкової накладної повинні бути документально підтверджені, наприклад конвертом, у якому надійшла податкова накладна зі штемпелем пошти; записом у журналі вхідної кореспонденції тощо. В іншому разі податкові органи зможуть поставити під сумнів дату одержання податкової накладної та строк позовної давності.

Зауважимо, що граничним строком для одержання податкової накладної покупцем від продавця є 1094 день з моменту здійснення факту продажу. Оскільки продавець зобов'язаний зберігати такі податкові накладні 3 роки з моменту здійснення господарської операції, що встановлено наказом Головного архівного управління при Кабінеті міністрів України, про «Перелік типових документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших підприємств, установ та організацій, із зазначенням строків зберігання документів» від 20.07.1998 року № 41.

Отже, для прийняття рішення стосовно того, чи може страховик відобразити податковий кредит в момент реалізації невиробничого фонду, можна скористатись розробленим автором деревом рішень, яке наведено на рисунку 1.

Водночас в обліку, згідно п. 8 П(с)БО 7 «Основні засоби» та п. 10 П(с)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», сума непрямих податків при придбанні відповідно основних засобів та інвестиційної нерухомості включається до первісної вартості зазначених активів, у випадках коли такі непрямі податки не відшкодовуються покупцю. При цьому не зазначено період протягом якого повинно відбутись чи не відбутись таке відшкодування. Отже, на думку автора, якщо страхова компанія купує невиробничий фонд та в майбутньому планує його реалізувати із високою ймовірною впевненістю та умови, наведені на рисунку 1, будуть виконані, то в момент купівлі такого активу страховик не має права включити сплачену суму податку на додану вартість до первісної вартості основного засобу чи довгострокової інвестиційної нерухомості. Тому, з урахуванням [9], на думку автора, сума ПДВ може бути відображена на рахунку

184 «Інші необоротні активи», шляхом здійснення бухгалтерського проведення Дт 184—Кт 631. А, у момент реалізації такого невиробничого фонду проведенням Дт 641—Кт 184.

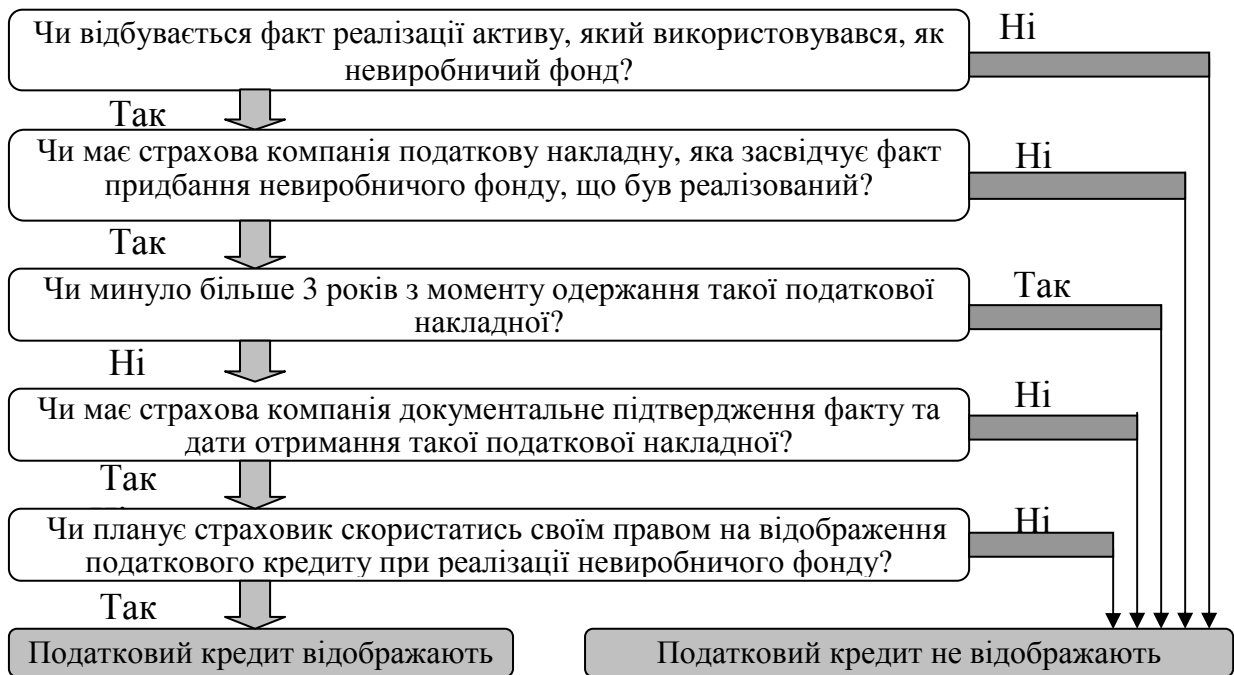


Рис. 1. Дерево рішень щодо можливості відображення податкового кредиту при реалізації невиробничого фонду

Таким чином, з урахуванням вищенаведеного, на думку автора невиробничі фонди у момент придбання доцільно поділяти на три групи: 1) невиробничі фонди, які в майбутньому планують реалізувати, та реалізація яких є високоїмовірною; 2) невиробничі фонди, які в майбутньому планують реалізувати, але реалізація яких через певний проміжок часу (більше року) може бути середньоїмовірною; 3) невиробничі фонди, які купуються з метою їх використання виключно у негосподарській діяльності, та які в майбутньому не планують реалізувати.

Так, до першої та другої, виділеної нами групи невиробничих фондів може відноситись довгострокова інвестиційна нерухомість, що утримується з метою збільшення власного капіталу, та яка додатково використовується для забезпечення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, яка може бути придбана за власні кошти (прибуток) або для розміщення страхових резервів, що дозволено Законом України «Про страхування» [1]. Оскільки,

реалізація невиробничих фондів, виділеної автором першої групи планується в момент придбання та є високоюмовірною, то для обліку податку на додану вартість, сплаченого при придбанні, ми пропонуємо використовувати субрахунок 184 «Інші необоротні активи» за порядком наведеним вище.

Водночас, для обліку суми сплаченого податку на додану вартість при придбанні об'єктів невиробничих фондів, виділеної нами другої групи, які в майбутньому планують реалізувати, але реалізація яких є середньомовірною, ми пропонуємо суму ПДВ включати до первісної вартості інвестиційної нерухомості та одночасно цю суму визнавати ліквідаційною вартістю такого активу (звісно, якщо облік довгострокової інвестиційної нерухомості буде здійснюватись за первісною вартістю), оскільки у разі реалізації цього активу сума ПДВ, сплаченого при придбанні, буде відшкодована з бюджету. Згідно П(с)БО 7 «Основні засоби», ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) [6]. У разі реалізації цих активів для відображення податкового кредиту рекомендуємо використовувати проведення Дт **641—Кт 100 (286)**, якщо облік такої нерухомості здійснювався за первісною вартістю, або Дт **641—Кт 184 (286)**, за умов обліку такої нерухомості за справедливою вартістю. Якщо сума податкового кредиту перевищує справедливу вартість такої нерухомості, то перед відображенням податкового кредиту, на думку автора, справедливу вартість доцільно дооцінити до рівня податкового кредиту. В обліку дооцінку інвестиційної нерухомості можна відобразити шляхом здійснення бухгалтерського проведення Дт **184—Кт 746** [13, с. 1447].

У разі ж придбання невиробничих фондів, які в майбутньому не планують реалізувати (група невиробничих фондів 3), коли одержання відшкодування суми ПДВ сплаченої при купівлі таких активів не очікується, таку суму доцільно включити до первісної вартості необоротного активу (і не включати її до складу ліквідаційної вартості).

Втім, у разі реалізації невиробничих фондів, виділеної автором третьої

групи, можливі наступні варіанти відображення податкового кредиту на рахунках обліку:

1) **Дт 641—Кт 286**, якщо реалізація такої нерухомості була сплановано до дати балансу, а сама реалізація відбулась після цієї дати та облік був здійснений відповідно до вимог П(с)БО 27 «Необоротні активи утримувані для продажу та припинена діяльність»;

2) **Дт 641—Кт 10**, за умов, що продаж був спланований після дати балансу, а сама реалізація відбулась до наступної дати балансу, при обліку яких недоцільно використовувати П(с)БО 27 «Необоротні активи утримувані для продажу та припинена діяльність».

Але тут є одне застереження: якщо сума податкового кредиту не перевищує залишкової вартості об'єкта нерухомості, то різниця між вищезгаданими величинами списується з кредиту рахунку 10 у дебет субрахунків 286, 943 чи 977 як залишкова (справедлива) вартість такого активу. У випадку, якщо ж сума податкового кредиту перевищує залишкову вартість, необхідно робити додаткові коригувальні проводки:

1) сторнувати суму списаного зносу, проведення (**Дт 131—Кт 10**), на суму перевищення податкового кредиту над залишковою вартістю, та відкоригувати цю ж суму з субрахунку 131 «Знос основних засобів» на суму нарахованої амортизації у звітному періоді (або на суму вищезазначеного перевищення, якщо вона менше нарахованої амортизації у звітному періоді за таким майном) за допомогою проведення (**Дт 949—Кт 131**);

2) у разі, якщо сума перевищення податкового кредиту над залишковою вартістю за вирахуванням списаної попереднім проведенням амортизації за звітний рік залишається позитивною, то на таку отриману суму пропонуємо робити бухгалтерське проведення **Дт 131—Кт 441**.

Бухгалтерські проведення з придбання невиробничих фондів відповідно до виділених вище груп наведено у таблиці 1.

Реалізація невиробничих фондів також підпадає під дію Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», згідно якого до валових доходів платника податку у разі продажу невиробничих фондів включаються доходи,

отримані (нараховані) від продажу, а до валових витрат – сума витрат, пов’язаних із придбанням (виготовленням) таких невиробничих фондів (без врахування зносу) та їх поліпшенням [2].

Таблиця 1

Бухгалтерські проводки з придбання невиробничих фондів

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Придбана довгострокова інвестиційна нерухомість призначена для збільшення власного капіталу з одночасним задоволенням соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, яку в майбутньому планують реалізувати та така реалізація є високоюмовірною (група 1)			
а) облік якої здійснюється за первісною вартістю			
Відображено капітальні інвестиції	152	631	833333,34
Відображено суму ПДВ, яку очікують одержати в майбутньому при реалізації нерухомості	1842	631	166666,66
Заплачено за придбану будівлю	631	311	1000000,00
Оприбутковано будівлю	100	152	833333,34
б) облік якої здійснюється за справедливою вартістю			
Відображено вартість нерухомості	1841	631	833333,34
Відображено суму ПДВ, яку очікують одержати в майбутньому при реалізації нерухомості	1842	631	166666,66
Заплачено за придбану будівлю	631	311	1000000,00
Придбана довгострокова інвестиційна нерухомість призначена для збільшення власного капіталу з одночасним задоволенням соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, яку в майбутньому планують реалізувати та така реалізація є середньоюмовірною (група 2)			
а) облік якої здійснюється за первісною вартістю			
Відображено капітальні інвестиції	152	631	1000000,00
Заплачено за придбану будівлю	631	311	1000000,00
Оприбутковано будівлю	100	152	1000000,00
б) облік якої здійснюється за справедливою вартістю			
Відображено вартість нерухомості	1841	631	1000000,00
Заплачено за придбану будівлю	631	311	1000000,00
Придбано основні засоби, які планують використовувати виключно для задоволення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, які в майбутньому не планують реалізувати (група 3)			
Відображено капітальні інвестиції	152	631	1000000,00
Заплачено за придбану будівлю	631	311	1000000,00
Оприбутковано основний засіб	101-109	152	1000000,00

Отже, до валових доходів потрапляє виручка від реалізації невиробничого фонду за вирахуванням суми ПДВ. Водночас, на нашу думку, розмір валових витрат залежить від того, чи скористався страховик своїм правом на відображення податкового кредиту в момент реалізації невиробничого фонду чи ні. Так, якщо податковий кредит був відображений, то до валових витрат буде віднесено вартість придбання за вирахуванням відображеної суми

податкового кредиту. Якщо ж, податковий кредит не був відображений, то до валових витрат включається вся сума витрат пов'язаних з придбанням невиробничого фонду.

Приклад 1. У серпні 2009 року прийнято рішення про реалізацію будівлі, яка була придбана страховиком у січні 2004 року за 1,5 млн. грн. з ПДВ (податкова накладна одержана страховиком у грудні 2006 року, факт такого одержання має документальне підтвердження). Об'єкт визнано довгостроковою інвестиційною нерухомістю, що утримується для збільшення власного капіталу, протягом періоду утримання додатково використовуються для забезпечення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу (далі для цілей статті – невиробнича інвестиційна нерухомість), і яку в майбутньому планують реалізувати з високою ймовірністю (невиробничі фонди групи 1).

Така будівля в бухгалтерському обліку може відобразитися: а) за первісною вартістю; б) за справедливою вартістю, яка дорівнює 500000 грн. Об'єкт реалізували за 1млн. грн з ПДВ: а) у жовтні 2009 року (знос об'єкту складає 510000 грн); б) у серпні 2009 року (знос об'єкту складає 500000 грн).

Бухгалтерські проведення до прикладу 1 наведені у таблиці 2.

Зауважимо, що при реалізації невиробничих фондів може виникнути ситуація, за якої сума податкового кредиту буде перевищувати суму відображених податкових зобов'язань, що може призвести до певних непорозумінь з податковими органами. Та враховуючи той факт, що в процесі використання невиробничого фонду він фізично та морально зношується (хоч для цілей оподаткування амортизацію не нараховують), тобто зменшуються економічні вигоди, які можна було б одержати при використанні цього активу у господарській діяльності, пропонуємо суму податкового кредиту в момент реалізації невиробничого фонду визначати виходячи не з ціни придбання цього активу (як це визначено у листі Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва № 2-221/340), а виходячи з залишкової бухгалтерської вартості (справедливої вартості) даного активу на момент реалізації.

Запропоновані автором новації з методики визначення податкового

кредиту, у разі реалізації невиробничих фондів, мають бути законодавчо закріплені. До тогу моменту, до податкового кредиту можна включати всю суму ПДВ, яка була сплачена при придбанні невиробничого фонду.

Таблиця 2

Бухгалтерські проведення з реалізації невиробничих фондів групи 1

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1. Реалізована довгострокова інвестиційна нерухомість призначена для збільшення власного капіталу з одночасним задоволенням соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, яку в момент придбання планувалась, що в майбутньому вона буде реалізована та, що така реалізація буде високоїмовірною (група 1)			
1.1 Реалізація у жовтні			
а) облік якої здійснювався за первісною вартістю			
Переведено залишкову вартість нерухомості на субрахунок 286	286	100	740000,00
Відображено податковий кредит	641	1842	250000,00
Списано знос інвестиційної нерухомості	135	100	510000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	286	750000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	750000,00
б) облік якої здійснювався за справедливою вартістю			
Переведено вартість нерухомості на субрахунок 286	286	1841	500000,00
Відображено податковий кредит	641	1842	250000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	286	500000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	500000,00
1.2 Реалізація у серпні			
а) облік якої здійснювався за первісною вартістю			
Відображено податковий кредит	641	1842	250000,00
Списано знос інвестиційної нерухомості	135	100	500000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	100	750000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	750000,00
б) облік якої здійснювався за справедливою вартістю			
Відображено податковий кредит	641	1842	250000,00
Відображено дохід від реалізації	361	746	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	746	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	746	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	977*	1841	500000,00
Закриття рахунку витрат	791	977	500000,00

*Оскільки субрахунок 184 «Інші необоротні активи» не кореспондує з рахунками обліку іншої операційної діяльності, та, натомість, кореспондує з рахунками обліку іншої діяльності, саме на них ми і відобразимо реалізацію такої будівлі у випадку її обліку за справедливою вартістю.

Приклад 2. У серпні 2009 року прийнято рішення про реалізацію будівлі, яка була придбана страховиком у січні 2004 року за 1,5 млн. грн. з ПДВ (податкова накладна одержана страховиком у грудні 2006 року та факт такого одержання має документальне підтвердження), яка є невиробничою інвестиційною нерухомістю, яку в майбутньому планують реалізувати, але ймовірність реалізації якої є середньою (невиробничі фонди групи 2). Така будівля в бухгалтерському обліку може відобразитися: а) за первісною вартістю; б) за справедливою вартістю.

Реалізація відбулась за 1 млн. грн з ПДВ: а) у жовтні 2009 року (знос об'єкту складає 510000 грн); б) у серпні 2009 року (знос об'єкту складає 500000 грн). Для будівлі, що відображалась за справедливою вартістю, остання дорівнює: а) 500000 грн; б) 200000 грн.

Бухгалтерські проведення до прикладу 2 наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Бухгалтерські проведення з реалізації невиробничих фондів групи 2

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1. Реалізована довгострокова інвестиційна нерухомість призначена для збільшення власного капіталу з одночасним задоволенням соціально-культурних потреб без мети одержання доходу, яку в момент придбання планувалась, що в майбутньому вона буде реалізована та, що така реалізація буде високоймовірною (група 2)			
1.1 Реалізація у жовтні			
а) облік якої здійснювався за первісною вартістю			
Переведено залишкову вартість нерухомості на субрахунок 286	286	100	990000,00
Відображено податковий кредит при реалізації невиробничого фонду	641	286	250000,00
Списано знос інвестиційної нерухомості	135	100	510000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	286	750000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	750000,00
б) облік якої здійснювався за справедливою вартістю			
Переведено вартість нерухомості на субрахунок 286	286	1841	500000,00
Відображено податковий кредит	641	286	250000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	286	250000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	250000,00

Закінчення табл. 3

Господарські операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.2 Реалізація у серпні			
а) облік якої здійснювався за первісною вартістю			
Відображено податковий кредит при реалізації неvirобничого фонду	641	100	250000,00
Списано знос інвестиційної нерухомості	135	100	500000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	100	750000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	750000,00
б) облік якої здійснювався за справедливою вартістю, яка дорівнює 500000 грн			
Відображено податковий кредит при реалізації неvirобничого фонду	641	1841	250000,00
Відображено дохід від реалізації	361	746	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	746	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	746	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	977*	1841	250000,00
Закриття рахунку витрат	791	977	500000,00
в) облік якої здійснювався за справедливою вартістю, що дорівнює 200000 грн			
Відображено податковий кредит при реалізації неvirобничого фонду	641	184	250000,00
Дооцінено справедливу вартість будівлі до рівня податкового кредиту	184	746	50000,00
Сума дооцінки списано на фінансовий результат	746	793	50000,00
Відображено дохід від реалізації	361	746	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	746	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	746	793	833333,34

Приклад 3. У серпні 2009 року прийнято рішення про реалізацію будівлі, яка була придбана у січні 2004 року за 1,5 млн. грн. з ПДВ (податкова накладна одержана страховиком у грудні 2006 року та факт такого одержання має документальне підтвердження), яку визнано основним засобом, що використовується для забезпечення соціально-культурних потреб без мети одержання доходу. Реалізація відбулась у цьому ж місяці за 1 млн. грн з ПДВ. Знос об'єкту складає: а) 1000000 грн, з якого 60000 нараховано у звітному році; б) 1400000 грн, з якого 90000 нараховано у звітному році.

Бухгалтерські проведення до прикладу 3 наведені у таблиці 4.

Слід зауважити, що сума податкового кредиту при реалізації неvirобничих фондів може бути відображена на рахунках обліку інших доходів, зокрема цей алгоритм пропонує використовувати К. Білоус, яка рекомендує такий податковий кредит відображати бухгалтерським

проведенням Дт 641—Кт 746. Ми вважаємо, що таку методику доцільно використовувати у випадку, якщо податковий кредит відображається не у момент реалізації невиробничого фонду, а після наступної звітної дати. Наприклад, страховик продав будинок, який використовувався 2 роки, як невиробничий фонд, та не відобразив податковий кредит у зв'язку з відсутністю податкової накладної про придбання цього активу. Але потім (протягом року) страховик одержав цю податкову накладну, та на її підставі відобразив податковий кредит за операцією з реалізації невиробничого фонду.

Таблиця 4

Бухгалтерські проведення з реалізації невиробничих фондів групи 3

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Реалізовано основні засоби, що використовувались для соціально-культурних потреб без мети одержання доходу (група 3)			
а) сума залишкової вартості більша ніж податковий кредит			
Відображено податковий кредит при реалізації невиробничого фонду	641	103	250000,00
Списано знос нерухомості	131	103	1000000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34
Списано вартість нерухомості	943	103	250000,00
Закриття рахунку витрат	791	943	250000,00
б) сума залишкової вартості менша ніж податковий кредит			
Відображено податковий кредит при реалізації невиробничого фонду	641	103	250000,00
Списано знос нерухомості	131	103	1400000,00
Коригуємо знос та первісну вартість будівлі на суму перевищення податкового кредиту над залишковою вартістю, методом червоного сторно	(131)	(103)	150000,00
Коригуємо знос на суму амортизації нарахованої у звітному році (бо вона менша ніж сума перевищення податкового кредиту над залишковою вартістю)	(949)	(131)	90000,00
Коригуємо залишок зносу	131	441	60000,00
Відображено дохід від реалізації	361	712	1000000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	641	166666,66
Дохід списано на фінансові результати	712	791	833333,34

Водночас, якщо податковий кредит відображається у момент реалізації невиробничого фонду та з урахуванням того, що діючими П(с)БО встановлено, що сума ПДВ, яка відшкодовується покупцю (не важливо чи таке відшкодування здійснюється в період придбання, чи в наступних періодах) не включається до первісної вартості, ми рекомендуємо податковий кредит

відображати з використанням рахунку 18 або шляхом зменшення первісної вартості активу, якщо окремий рахунок не застосовувався.

Висновки. В результаті дослідження виявлено, що питання бухгалтерського обліку операцій з невиробничими фондами є малодослідженими та такими, що мають певні особливості в оподаткуванні та обліку, а, отже, потребують всебічного вивчення та практичного роз'яснення. В результаті дослідження встановлено, що особливістю операцій з невиробничими фондами у страховиків є право останнього в момент реалізації такого активу відобразити податковий кредит. Водночас, порядок відображення такого податкового кредиту на рахунках бухгалтерського обліку діючими нормативними документами не встановлений. Тому нами було розроблено можливі варіанти відображення в обліку податкового кредиту в момент реалізації невиробничих фондів, та наведені пояснення по їх вибору та практичному застосуванню.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про страхування» № 85/96-ВР від 7 березня 1996 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/94-ВР від 28.12.1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Закон України «Про податок на додану вартість» N 168/97-ВР від 03.04.1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
4. Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» № 2181 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
5. Лист Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва № 2-221/340 від 20.01.2003 «Щодо оподаткування операцій із продажу основних фондів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. N 92 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7 листопада 2003 р. N 617 [Електронний ресурс]. — Режим

доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 2 червня 2007 р. N 779 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
9. Інструкція «Про застосування рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» Затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
10. Білоус К. Особливості продажу об'єктів невиробничих фондів / К. Білоус // Податки та бухгалтерський облік. – 2007р. – № 41(1016). – с. 60 – 61.
11. Клуцько О. П'ять аргументів на захист «старих» податкових накладних / О.Клуцько // Бухгалтерія. – 2009 р. – № 38(869). – с. 61 – 63.
12. Сидоренко О.О. Облік та оподаткування операцій купівлі-продажу інвестиційної нерухомості у страховиків / О.О. Сидоренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Збірник – Чернігів: ЧДТУ. 2009 – № 35. – 330 с. – С. 208 – 223.
13. Сидоренко О.О. Нерухомість у страховика: класифікація та бухгалтерський облік / О.О. Сидоренко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 237: В 6 т. – Т.VI. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – 253 с. – С. 1437 – 1452.
14. Хмелевський І. Переведення ОФ, придбаних у неплатника ПДВ, до невиробничих фондів / І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік. – 2007р. – № 18(993). – с. 46 – 47.

Summary. It was studied the methodical principles of the accounting of the nonproduction funds of the insurance companies of Ukraine. In particular, great attention was given to the problems of tax credit reproducing on the record-keeping accounts, the right on its' reproducing appears in the moment of realization of the nonproduction funds. The order of accounting and taxation of the purchase-sale operations of the nonproduction funds.

Key Words: accounting, nonproduction funds, insurance companies, taxation.